

В. В. Гоян,
д-р наук із соц. комунік. Інститут журналістики
КНУ імені Тараса Шевченка

Hoian Vita,
Doctor of Sciences of Social Communications
Professor, Institute of Journalism
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Т. А. Захарс,
аспірантка Інституту журналістики
КНУ імені Тараса Шевченка

Zahars Tetiana,
PhD Student, Institute of Journalism
Taras Shevchenko National University of Kyiv

УДК 007: 304: [621.397.13+534.86]: 004 (477)

Інформаційно-розважальний тип мовлення України: історія становлення

Information and entertainment type of broadcasting of Ukraine: history of development

РЕФЕРАТ. У статті здійснено спробу аналізу інформаційно-розважальних програм України у період з 1985 р. до сьогоднішнього часу. Крім того, автори пропонують історично розглядати цей тип мовлення через особистості ведучих.

Ключові слова: ведучий, інформаційно-розважальні програми, мас-медіа, телебачення.

ABSTRACT. In the article the attempt of analysis of the informatively-entertaining programs of Ukraine is carried out in the period from 1985 to today's time. In addition the authors suggest to examine historically this type of broadcasting through personalities of anchorwomen.

Keywords: anchorman, informatively-entertaining programs, mass-media, television.

Вступ. Технічний, творчо-виробничий, правовий напрями розвитку телебачення спираються на економіко-правові, технологічні, стилістичні, змістові аспекти. Актуальними вважаються, зокрема, споріднені для таких екранних мистецтв як кіно і телебачення, «люм'єрівська» та «мельєсівська» концепції розвитку, названі так за іменами уславлених французьких творців екранного видовища: перша зорієнтовує до художньо-документального, друга – до образного осмислення події. «Люм'єрівська» тенденція в аудіовізуальному мистецтві відтворює справжній рух речей, афективно впливаючи на глядача і таким чином «запускаючи» в його психіці механізми ідентифікації. «Мельєсівська» тенденція привнесла в кіно і на телебачення іншу якість – деформацію просторово-часового континууму, вибудовувану драматургію тощо» [1, с. 15], – наголошують

дослідники. У цьому контексті варто звернутися до історичних етапів розвитку телебачення, особливо з огляду на процеси трансформацій сучасних електронних мас-медіа, що є актуальним для сфери соціальних комунікацій та журналістикознавства.

Слід зауважити, що різні джерела по-різному трактують поняття власне українського телебачення. Деякі дослідники стверджують, що саме зміни в політичному устрої спричинили народження українського телебачення, зокрема «конкретні кроки щодо державної інформаційної політики у галузі телебачення і радіо були зроблені на початку 1995 року – Леонід Кучма тоді підписав відповідний указ» [2]. Знавці медіакомунікацій пов'язують появу українських телепрограм із референдумом 1991 р. та початком роботи експертної групи над законопроектом «Про телебачення і радіомовлення». Однак слід

підкреслити: тут ідеться про історію становлення телебачення незалежної України. Українське ж телебачення народилося задовго до славетного 1991 р. й заслуговує комплексного дослідження всіх періодів розвитку.

Аналізуючи українські та закордонні наукові розвідки, присвячені історії мас-медіа, слід звернути увагу на різні підходи щодо тлумачення періодизації телебачення, радіомовлення, преси. Наприклад, Б. МакНейр виокремлює «пострадянський період перетворень»: 1986–1990 рр. пов'язує з прийняттям законів про мас-медіа у пострадянських республіках; 1990–1991 рр., на його думку, є «золотим часом преси», а період з 1991 р. до сьогодні – посткризовим [3, с. 14]. На загальне учені схиляються до такої періодизації: 1985–1990 рр. – період гласності; 1993–1995 рр. – час становлення ЗМК як інституції, далі – період комерціалізації та концентрації мас-медіа. У контексті історичного розвитку така періодизація є переконливою.

Основні концепти історії творчо-технологічного становлення українського телебачення викладено у низці праць українських дослідників [1; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11]. Окремо слід згадати і науковий колоквиум студентів та аспірантів Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Історія українського телебачення: перший ефір», матеріали якого допомогли відчутти настрій доби механічного телебачення, особливе культурне тло 30-х, коли «десята муза», як це називають телебачення, шукала односторонніх та прихильників у всьому світі. Учасники презентували роботи, присвячені радіомовленню, кінематографу, мультиплікації, екранній публіцистиці, аналізу технологічних, виробничих, творчих аспектів тогочасного телебачення, історії першої української телевізійної трансляції [12]. Однак цих матеріалів поки що недостатньо. «В історії журналістики бракує систематизованого обґрунтування та опису розвитку українського телебачення (перший період – це 20–30-ті роки ХХ ст.; другий – 40-ві роки; третій – 1951–1972 рр.; четвертий – 1972–1991 рр.; п'ятий період розпочинається з 1991 р. й триває по сьогодні), тому комплексна структуризація та аналіз усіх періодів залишатиметься актуальним завданням для наукових розвідок у сфері соціальних комунікацій» [5, с. 24]. По суті, кожен із окреслених вище періодів заслуговує послідовного аналізу. Адже в різні роки свого поступу українське телебачення долало різні проблеми, як творчі, так і технологічні, інакше кажучи, приміряло різні моделі розвитку – від «люм'єрівської» до «мельєсівської», або ж намагалося поєднати одну з іншою.

У цій статті ми прагнемо зрозуміти, коли і як формувалося українське інформаційно-роз-

важальне телемовлення, що вплинуло на створення принципово нових за структурою і змістом телевізійних проєктів, як змінювався статус екранного персонажа – диктора, автора-ведучого, модератора, шоумена, зрештою, які перспективи цього типу мовлення на майбутнє.

Результати й обговорення. Чимало дослідників схильні вважати, що саме 80-ті рр. були тією своєрідною відправною точкою епохальних корекцій телеефіру. «Наприкінці 80-х рр. минулого століття загальносоюзне ефірне телебачення стало трибуною для молодих, інтелектуальних, високоосвічених журналістів, які у своїх програмах розробляли теми, що цікавили широкі верстви суспільства. Для радянського глядача піонерами авторського телебачення стали В. Листєв, О. Любімов, К. Прошутинська, В. Познер. Надалі у телевізійному просторі незалежної України авторські проєкти широкому загальному представили О. Герасим'юк, К. Гнатенко, М. Вересень, О. Ткаченко та інші», – зазначає А. Шоріна [13, с. 8].

Період після 1985 р., знаменний активними суспільними змінами, позначився й на ефірній ідеології. Цікаво, що українське телебачення, хоч і прагнуло нового, все ж мало певною мірою консервативний вигляд, маючи «сталі імідж провінційного, несамостійного» [14, с. 3] на тлі всесоюзного. Чому так було? Серед причин слід назвати не лише нестачу фінансування, технічну відсталість, особливо регіональних студій, а й своєрідний творчий застій, так званий відредагований плюралізм думок, «сірість» екранного видовища, авторських ідей. Саме тому поодинокі оригінальні телевізійні проєкти, що стартували в ефірі, видавалися особливими. Можна сказати, що журналістам тогочасних програм випала чудова нагода стати телезірками, потіснивши в ефірі традиційних дикторів. Щоправда, для цього потрібно було вміти виграно виділитися. Аналізуючи другу половину 80-х рр., варто згадати, що телебачення, як і преса, радіомовлення, залишалося рупором партійної пропаганди та агітації, хай і в світлі ідей перебудови. Це був час, коли «новий лідер СРСР Михайло Горбачов узяв курс на ревізію радянської системи, запровадження демократичного стилю керівництва, втілення засад гласності в управлінні державою, висвітлення негативних явищ повсякденного життя» [15, с. 25]. Тоді медійники опинилися на гребні хвилі, і саме телебачення завдяки своїй природі та специфіці стало найбільш ефективним джерелом інформації.

Цей відтинок часу достатньо повно висвітлений у теорії та історії української журналістики, зокрема, слід згадати праці М. Андрющенко, З. Дмитровського, В. Гоян, О. Гояна, Ю. Кияшко, В. Лизанчука, І. Мащенко, В. Набруска, М. Нагорняк, Н. Темех, І. Пенчук, Г. Сашук,

Н. Симоніної, А. Шоріної, А. Яковця та ін. Про перспективи українського республіканського телебачення як складника оновленого всесоюзного мовлення писали також представники російської наукової школи, зокрема В. Зверєва, І. Засурський, Я. Засурський, О. Кузнецов, В. Цвік, О. Юровський та ін.

Додамо, що пострадянська риторика неабияк позначилася на медіакартині світу, вочевидь, українське телебачення зазнало суттєвих творчо-технологічних і структурних змін. Ідеться про становлення загальнонаціональної телевізійної системи, реформування програмної політики, зміни у розумінні ролі інформації в суспільстві, функцій професійного журналіста та принципів журналістської творчості. Період 90-х заклав підґрунтя новітнього українського телебачення – узаконеного, реорганізованого, структурованого, високотехнологічного, багатопрограмного, багатоканального, водночас особистісного, авторського, телебачення як сфери творчості й телебачення як виду бізнесу. Це час активного пошуку нових екранних форм, освоєння нової телевізійної естетики, впровадження нових телевізійних технологій, організації нового телевізійного менеджменту [4]. Саме тому цей період є надзвичайно цікавим для сучасних дослідників електронних мас-медіа.

Взявши до уваги слушні аргументи колег, Т. Шальман, наголошує: «...відлік комерціалізації українського телебачення слід починати від 1989 р., коли було здійснено першу спробу поєднати технічний і творчий потенціали державного телебачення в Україні та кошти недержавного інвестора – комерційного банку. Продуктом такого поєднання стали мистецькі події міжнародного рівня – фестиваль «Червона рута» у 1989 та 1991 рр.» [цит. за 16, с. 37]. Додамо, що позитивний досвід, здобутий телевізійниками під час організації телетрансляцій «Червоної руті», знадобився й для інших фестивальних проєктів, як от: «Вернісаж-91», «Нова українська хвиля» (1992 р., м. Київ).

Телебачення доби перебудови буквально поринуло в прямий ефір. Ось як висловився про цей період І. Мащенко: «Перебудова, гласність і телебачення... Ці три поняття «епохи Горбачова» досить тісно пов'язані між собою. Гласність як один із проявів демократизації суспільного життя чи не найширший вияв у засобах масової інформації знайшла саме на «домашньому екрані». Саме у цей час телебачення (поряд із радіо) повернуло собі найпотужнішу свою зброю – прямий ефір» [8, с. 126].

Пострадянське телебачення цікаве ще й тим, що породило феномен авторського мовлення. Важливо, що журналістикознавці активно досліджують цей сегмент ефіру. Зокрема,

В. Зверєва акцентує на інтелігентності як одній із виразних рис тогочасної екранної мови. «У програмах авторського телебачення дискурсивна різноманітність була незрівнянно більшою, ніж в офіційних новинах: у них були відсутні «високий штиль» і епічність, ведучі та учасники передач говорили звичайною «людською» мовою. Ця впізнана мова не була специфічним винаходом телебачення доби перебудови, але уперше застосовувалася для бесіди на серйозні політичні теми. Ведучі та герої пізнього радянського телебачення доповнили ефір помітним інтелігентським дискурсом» [6]. А ось А. Шоріна, вивчаючи тематичні та жанрові аспекти авторських телепрограм, характеризує тогочасне мовлення як «авторське телебачення докомерційної доби», оскільки його програмні засади принципово відрізняються від сучасних телепроєктів, маркованих на ТВ як «авторські» програми [13, с. 9].

Експерименти з жанровими формами, стилем ведення, екранною подачею інформації були схвально оцінені глядачами та критиками. Науковці також долучилися до обговорення актуальних проблем телебачення. Конструктивну думку висловив В. Цвік: «З появою ери гласності, реформуванням системи вітчизняного телебачення і радіо посада оглядача втратила свій ореол, у багатьох випадках стерлися межі між коментатором і оглядачем, хоча жанрові кордони між коментарем та оглядом залишаються доволі чіткими» [11, с. 54].

Ця заувага стосується пострадянського телебачення, яке по-різному торувало свій шлях у колишніх радянських республіках. Та для більшості республіканських телестудій ставало звичним порушувати раніше заборонені теми, форми, жанрові канони. Телевізійники шукали нові можливості екранної виразності, міксуючи інформацію та розваги, додаючи аналітику до новин. Такі експерименти стали прикметними рисами аналізованого періоду. Не випадково ефір почав «вибухати» новими екранними проєктами, оригінальними за побудовою та змістовим наповненням. Природно, ініціативи центральних мовців підхоплювали регіональні студії. На базі окремих редакцій виникали творчі об'єднання, а підприємливі та ініціативні медійники відкривали телестудії, продюсерські центри, приватні медіакомпанії. У ці часи почав формуватися телевізійний ринок, що об'єднав зусилля ефірних, кабельних, супутникових телеканалів, продюсерських центрів та творчих студій.

Ще один важливий етап розвитку телебачення – поява телевізійних мостів, зокрема Київ–Братислава (1986–1988 рр.), Київ–Бірінгем (1988–1989 рр.), Київ–Тампере (1987 р.), Київ–Софія (1989 р.), які готувалися зусиллями різних редакцій УТ. На думку Г. Сашук, подіб-

ну зацікавленість передаванням інформації за кордон можна пояснити не лише розвитком технічних можливостей, але й ефектом «єдиного людського гуртожитку» [10]. Згодом подібні передачі втратили популярність, а інтегративна функція телебачення реалізовувалася у спілкуванні з аудиторією засобами листів, телефонних дзвінків, повідомлень на пейджер, смс-повідомлень, прямих включень, запрошень до студії та зйомок за участю глядачів. Для прикладу згадаємо випуски телепрограми «Мелорама» («Інтер», 2001 р.), присвячені святу Івана Купала, що знімалися на Трухановому острові.

Корисними для розуміння історичного контексту розвитку телекомунікацій є міркування С. Войтка та К. Ангелова, які за основу періодизації визначають кризу, що стимулює «стрибокподібний рух розвитку галузі: 1995 р. – кредитні картки на 5 років; 1996 р. – злиття різнопрофільних галузей (глобалізація), де електронні виступали в ролі керованих; 2000 р. – проблема «2000»; 2001 р. – продовження (чи повтор) кризи «2000»; 2002 р. – банкрутство високотехнологічних компаній, принципи роботи яких більшою мірою базувались на комп'ютерних рішеннях» [17, с. 74].

Про основні віхи модернізації галузі влучно висловлюється також М. Андрющенко: «Реформування українського телебачення в умовах незалежності, підвищення його іміджу відбувається за чотирма магістральними напрямками: децентралізація; демонополізація; розвиток багатопрограмності; впровадження й удосконалення ринкових форм організації праці. Відбувається процес роздержавлення майнової бази телебачення, переосмислення його громадського статусу, реформування інформаційного простору та організаційних структур, утвердження технічного розмаїття: крім антенного телебачення, поступово розвивається кабельне та супутникове» [14, с. 8], адже процес технічного оснащення, створення законодавчої бази функціонування загальнонаціональних та регіональних телемовців залишався пріоритетом доби 90-х.

Інформаційно-розважальні програми ЦТ стали принципово новим явищем екранної культури та комунікації, а причина їх популярності крилась у вільному, неформальному, такому, що відрізнявся від головних програм, стилі. «Характерною рисою програм був сам стиль зацікавленої бесіди на неформальній кухні. У цілому він припускав конструювання образу глядача, що «підвищує», – звернення зазвичай до освіченої аудиторії, розлоге цитування, побіжні згадки неочевидних імен – не лише в суспільно-політичних програмах, але навіть у розважальних (наприклад, посилення на Ремарка і Бредбері)» [18].

Яскравим прикладом програми нового типу українського телебачення, що мала структурні ознаки інформаційно-розважального мовлення, можна вважати молодіжну студію «Гарт», яка стартувала у жовтні 1984 р. Слід також зазначити, що серед її постійних ведучих саме Ігор Слісаренко, Василь Яцура та Олександр Ткаченко вирізнялися персональним стилем. Загалом інформаційно-розважальні програми молодіжної студії стали творчим майданчиком для багатьох популярних журналістів та ведучих, які згодом реалізували свої творчі амбіції в різних телепрограмах та на різних телеканалах. Згадаємо ще один успішний телевізійний проєкт інформаційно-розважального типу – щотижневу музичну програму «У неділю вранці», яка вийшла в ефір у січні 1986 р. Створена зусиллями республіканського телебачення і 14 обласних телестудій програма проіснувала до 2000-го [7, с. 295].

Українське телебачення кінця 80-х – початку 90-х рр. активно використовувало відеоканал, що можна трактувати як «один з вагомих інструментів емансипації особистісної позиції глядача, форму його самовизначення, а далі – й самовираження» [7, с. 172]. Паралельно почали виникати інші екранні конструкції, особливу популярність здобули інформаційно-розважальні програми, де якнайповніше виявлялася багатофункціональність екранної комунікації: екран виконував роль медіатора, який формує своєрідне емоційне глибо, налагоджує діалог та створює ефект реальної взаємодії телевізійного ведучого та глядача.

Цікаво, що одними із перших до ефірних експериментів вдалися «інформаційники». Саме головна редакція інформації УТ ініціювала створення таких інформаційно-розважальних телевізійних проєктів, як «Вечірній вісник» (згодом трансформувалася у програму «Будьте з нами») та «Ранкова мозаїка» (пізніше програма змінила назву на «З сьомої до восьмої»).

«Вечірній вісник» виходив у прямому ефірі щовечора у будні з 1987 по 1991 рік на державному телебаченні. Щотижня в ефірі одна творча група змінювала іншу. Головним ядром групи був ведучий-коментатор, який планував випуски. Власне у цій програмі, одній з перших на українському інформаційному телебаченні, сповна застосовувався метод персоніфікації інформації. Серед ведучих «Вечірнього вісника» слід згадати успішних тележурналістів Євдокію Колесникову, Наталію Міщерську, Віталія Боровка, Геннадія Душейка, появи яких на екрані особливо чекали глядачі. Верстка, рубрикація, тематичне наповнення програми, жанрова палітра – ці та інші елементи окреслили концепцію нової тележурналістики. «Ця програма відіграла важливу роль у станов-

ленні інформаційно-розважального типу мовлення, дала старт авторській інформаційній тележурналістиці, доповнила новими нюансами функціональний зміст екранної комунікації, змінила уявлення про роль та завдання телевізійного журналіста, специфіку його творчості в ефірі» [4, с. 94].

«З сьомої до восьмої» виходила у пряму ефірі щоранку також у будні. На початку 90-х ця програма була по-справжньому новаторською. Серед ведучих – Наталя Барінова, Вероніка Скляренко та інші журналісти редакції інформації. Один із основних її принципів – блоковість – став прикметною рисою сучасних українських ранкових інформаційно-розважальних телепрограм (про досвід цих та інших інформаційно-розважальних телепроектів можна прочитати, зокрема, у монографії В. Гоян «Журналістська творчість на телебаченні»).

Оригінальними програмами інформаційно-розважального типу вважаємо також щотижневі ефіри «Каналу «Д» з Костянтином Грубичем, розраховані на широку аудиторію дітей та юнацтва. Okремо варто згадати досвід створення інформаційно-розважальних музичних телепрограм, зокрема хіт-параду «Територія А», що був особливо популярним у 90-ті рр. (ведуча – Анжеліка Рудницька), та інших телевізійних проєктів, які урізноманітнили ефір державного телебачення.

Цей період історії українського телебачення висвітлений у книгах І. Маценка, публікаціях О. Довженка та ін. Науковці вказують, що 5 грудня 1990 р. було зареєстровано першу недержавну телевізійну структуру «Незалежне телебачення України», засновником якої виступила фірма «ТБ-Старт». [9, с. 310]. У 1992 р. в ефір виходить канал «УТ-3», який став уособленням інформаційно-розважального типу мовлення. Саме на цьому телеканалі апробував нове екранне амплу журналіст Анатолій Бондаренко, який до цього успішно працював в інформаційному телемовленні як випусковий редактор та вів «Вечірні новини» у перерві молодіжної студії «Гарт». Інформаційно-розважальна програма «Хіт-Рік» з Анатолієм Бондаренком виходила в ефір протягом 5 років. Ось як згадує ті часи сам автор: «...покажемо в ефірі сім кліпів і запропонуємо глядачам обрати з них три найкращі для майбутньої новорічної програми «УТ-3» – своєрідний імпровізований хіт-парад... Пізніше, коли, як кажуть, пачками пішли листи, семи кліпів на ефір уже стало забагато – треба ж було спілкуватися з глядачем, та й «шапки-перебивки» чимало «з'їдали» часу. Тому «Хіт-Рік» скоротили до показу п'яти відеокліпів, з яких люди мали вибирати два найкращі» [19].

На думку В. Цвіка, модернізація українського телебачення відбувалась доволі інтенсивно

завдяки творчому пошуку та співпраці українських та закордонних телевізійників (йдеться, зокрема, про продюсерські ініціативи О. Роднянського та ін.) [11, с. 102]. Отже, оновлене українське телебачення пропонувало глядачеві різноманітну продукцію – від власних програм до трансляцій закордонних шоу та фільмів, причому частка закупленого продукту зростала. Комерціалізація галузі призвела до того, що з ефіру поступово зникли телепрограми українського виробництва. Глядач хотів яскравого сучасного видовища, однак не кожен телеканал мав для цього потужний творчо-виробничий ресурс. На думку Г. Сацук, лише «...окремі комерційні телекомпанії («1+1», ТЕТ, СТБ та ін.) приділяють увагу виробництву власних програм. Решта ж не дотягує до 50-відсоткової планки і виходить із ситуації часто за рахунок трансляції концертів, заходів та презентацій» [10, с. 30].

Кількість мовців та годин мовлення загальнонаціональних каналів, починаючи з 1991 р., збільшується, у тому числі й за рахунок розвитку проєктів, залучення рекламодавців та пошуку нових образів. Якщо в 1993 р. цей показник становив 60,1 год., у 2000 – 218,8, у 2007 – 519,1 год., то за 2013 р. – 1081,6 год. (Дані використані з офіційного сайту Державного комітету статистики України; що цікаво – статистичні показники функціонування ЗМК зібрані в розділі «Культура», а не виведені в окремий параграф.)

Більшість сьогоднішніх мегагравців телевізійного ринку, таких як «Студія 1+1», «Інтер», ICTV, СТБ, ТЕТ, «Новий канал» та ін., почали свою ефірну діяльність в 90-ті й уже тоді склали конкуренцію державному телебаченню, зокрема, й в інформаційно-розважальному сегменті. Аналіз програмного продукту українських телеканалів засвідчив характерні ознаки телепрограм інформаційно-розважального типу. Насамперед їх ефірну мобільність: програми можуть бути щоденними, щотижневими, ранковими чи вечірніми та займати вигідне місце в ефірній сітці телеканалу. Доречно звернути увагу на такі параметри, як хронометраж сюжетів, інтерв'ю чи студійних блоків, стилістичні та жанрові особливості матеріалів, акустичне, візуальне оформлення всіх екранних компонентів тощо. Okремо варто відзначити ступінь залучення до творчо-виробничого процесу професійних суб'єктів аудіовізуальної комунікації, а також специфіку реалізації на практиці авторських ідей, колективних творчих рішень та редакційних завдань. При цьому кожен канал прагнув додати власну «родзинку». Це вже згодом, у 2000-х, почалася активна структурізація телеефіру, тоді більшість каналів обрали свій формат.

Комплексний підхід до розгляду історії інформаційно-розважальних проектів українського телебачення дає змогу зробити висновок: цей тип телемовлення є синтетичною програмною структурою, що складається, як правило, з окремих сегментів: інформаційних, пізнавальних сюжетів, усних та аудіовізуальних повідомлень, інтерв'ю, тематичних блоків чи рубрик, роботи ведучих у студії, кліпів, гумору, які в сукупності демонструють завершену композиційну єдність.

Кожен поважний телеканал прагне зацікавити українського глядача технологічно сучасними, стилістично довершеними ранковими чи вечірніми програмами інформаційно-розважального типу. Журналістика такого типу мовлення – пластична, емоційна, діалогічна, конвергентна (практично кожен екранний проект передбачає можливість прямого комунікування з глядачем в режимі інтерактиву, використання онлайн-технологій тощо). Сьогодні особливо відчутна потреба у такій продукції, оскільки глядач шукає хоча б трішки світла у ці похмурі дні. Важливо, що нинішні програми інформаційно-розважального типу мовлення, представлені в ефірі телеканалів «1+1», «Інтер»,

Перший національний, «ТРК Україна», «Новий канал», ТБІ, ICTV, – власного виробництва. І хоча репертуар телевізійних розваг все ще доволі обмежений, є надія, що якісна українська телепродукція витіснить з ефіру дешеві російські серіали та унеможливить «домінування в нашій державі російського телебачення» [20, с. 15]. Справді зараз, як ніколи, «...треба створювати позитивний імідж українського телебачення – не провінційного, вторинного, а справжнього мистецького явища європейського рівня, здатного відображати складні реалії державостановлення та загалом сучасного світу» [14, с. 3]. Утім телебачення може бути і маніпулятором, здатним нав'язувати певні поведінкові стереотипи, естетизувати буденне, розмивати уявлення про справжні цінності, подавати вигідний з позицій маркетингу екранний відбиток «живої реальності». Важливо все ж таки домогтися того, щоб українське телебачення як потужний медіаресурс протидіяло ворожій інформаційній агресії, стало ефективним інструментом формування національної ідеї, тим класичним «об'єднуючим за інтересами», елітарним і водночас доступним мас-медіа.

Джерела і література

1. *Победоносцева І. Є.* Телевізійний дискурс у культурному просторі постмодернізму : автореферат дис. ... канд. мистецтвознав.: 17.00.04 / І. Є. Победоносцева. – К., 2005. – 21 с.

2. *Самченко В.* Коли сварили за появу в ефірі у жовтій футболці й синій куртці? Чи був точкою відліку для телевізійників День проголошення Незалежності України? [Електронний ресурс] / В. Самченко // Україна молода. – Режим доступу: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1932/211/68723/>.

3. *МакНейр Б.* Стриптиз-культура: секс, медіа і демократизація желанія / Б. МакНейр ; пер. М. Леонич. – М. : У-Фактория ; АСТ Москва. – 445 с.

4. *Гоян В. В.* Журналістська творчість на телебаченні : монографія / В. В. Гоян. – К. : Київський університет, 2011. – 319 с.

5. *Гоян В. В.* Телебачення як вид журналістської творчості: візуально-вербальні компоненти екранної комунікації : автореф. дис. ... д-ра наук із соц. комунік. : 27.00.01 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2012. – 36 с.

6. *Зверева В.* Поетика соціального на ТБ. 1990 год [Електронний ресурс] / В. Зверева // НЛО. – 2007. – № 83. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/nlo/2007/83/zv35-pr.html>. – Названіє с екрана.

7. *Мащенко І. Г.* Телебачення України / І. Г. Мащенко. – К. : ТЕАТРА, 1998. – Т. 1. – 512 с.

8. *Мащенко І. Г.* Українське телебачення: штрихи до портрета / І. Г. Мащенко. – К. : Посередник, 1995. – 294 с.

9. *Мащенко І. Г.* Хроніка українського радіо і телебачення в контексті світового аудіовізуального процесу / І. Г. Мащенко. – К. : «Україна». – 2005. – 381 с.

10. *Сащук Г. М.* Вступ до спеціальності : телевізійна журналістика : Навч. посіб. / Г. М. Сащук. – К. : Грамота, 2010. – 184 с.

11. *Цвик В. Л.* Телевізійна журналістика: учеб. Пособіє для студентів вузів / В. Л. Цвик. – 2-ое изд. Переаб. И доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 495 с. – (Серия «Медиаобразование»).

12. *Історія українського телебачення: перший ефір: матер. наук. колоквиуму, [К., 17 листоп. 2010 р.] / КНУ імені Тараса Шевченка, Ін-т журналістики, Телерадіоклуб ; за заг. ред. В. В. Різуна ; передм. та упоряд. В. В. Гоян. – К. : Європейський університет, 2011. – 126 с.*

13. *Шоріна А. Ю.* Авторське телебачення: жанрові форми та різновиди : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунік. 27.00.04 / А. Шоріна. – 2008. – 19 с.

14. *Андрющенко М. Ю.* Роль ведучого у творенні ефективної телекомунікації [Електронний ресурс] / М. Ю. Андрющенко // Наукові записки Інституту журналістики. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzizh/2011_43/Andryus.pdf.

15. *Нагорняк М.* Інформаційне мовлення Національної радіокомпанії України : монографія / М. Нагорняк. – К. : Видавництво ЛВК, 2008. – 132 с.

16. *Шальман Т. М.* Основні етапи розвитку телебачення за часів становлення незалежної України / Т. М. Шальман // Наукові записки Інституту журналістики. Том 43. – 2011. Квітень–червень. – С. 36–41.

17. *Войтко С. В.* Менеджмент у телекомунікації : навч. посіб. / С. В. Войтко, К. П. Ангелов ; за наук. ред. В. Г. Герасимчука. – К. : Знання, 2007. – 295 с.

18. *Гоян В.* Вектори дослідження історії українського телебачення / В. Гоян // Історія журналістики: навчально-методичне забезпечення, теоретичні та практичні знання і навички : матер. «круглого

столу» міжнар. наук.-практ. конф. «Методологічне забезпечення підготовки журналістських кадрів у процесі роздержавлення мас-медіа та створення системи суспільних та громадських ЗМІ», [м. Київ, 24–25 трав. 2007 р.] / Ін-т журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. – К. : Ін-т журналістики, 2007. – С. 48–51.

19. *Олійник В.* Музика на ТВ: як усе починалося... Анатолій Бондаренко: «Для глядача 1990-х було неабиякою ейфорією побачити концерт Майкла Джексона чи Елтона Джона» / В. Олійник // Телекритика – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/daidzhest/print/87082>. – Назва з екрану.

20. *Темех Н. Д.* Українське телебачення і проблеми формування духовності молоді : автореф. дис. ... канд. філол. наук. / Н. Д. Темех. – Львів, 2005. – 21 с.

Reference list

1. *Pobiedonostseva I. Ye.* Televiziiniy diskurs u kulturnomu prostori postmodernizmu : avtoreferat dys. ... kand. mystetstvovnav.: 17.00.04 / I. Ye. Pobiedonostseva. – K., 2005. – 21 s.

2. *Samchenko V.* Koly svaryly za poiavu v efiri u zhovtii futboltsi i synii kurttsi? Chy buv tochkoiu vidliku dlia televiziinykiv Den proholoshennia Nezalezhnosti Ukrainy? [Electronic resource] / V. Samchenko // Ukraina moloda. – Reference: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/1932/211/68723/>.

3. *MakNejr B.* Striptiz-kul'tura: seks, media i demokratizacija zhelanija / B. MakNejr ; per. M. Leonovich. – M. : U-Faktoriya ; AST Moskva. – 445 s.

4. *Hoian V. V.* Zhurnalistska tvorichist na telebachenni : monohrafiia / V. V. Hoian. – K. : Kyivskiy universytet, 2011. – 319 s.

5. *Hoian V. V.* Telebachennia yak vyd zhurnalistskoi tvorchosti: vizualno-verbalni komponenty ekrannoi komunikatsii : avtoref. dys. ... d-ra nauk iz sots.komunik. : 27.00.01 / Kyiv. nats. un-t im. T. Shevchenka, In-t zhurnalistyky. – K., 2012. – 36 s.

6. *Zvereva V.* Poetika sotsyalnogo na TV. 1990 hod [Electronic resource] / V. Zvereva // NLO. – 2007. – № 83. – Reference: <http://magazines.russ.ru/nlo/2007/83/zv35-pr.html>. – Nazvanye s ekrana.

7. *Mashchenko I. H.* Telebachennia Ukrainy / I. H. Mashchenko. – K. : TEATRA, 1998. – T. 1. – 512 s.

8. *Mashchenko I. H.* Ukrainske telebachennia: shtrykhy do portreta / I. H. Mashchenko. – K. : Poserednyk, 1995. – 294 s.

9. *Mashchenko I. H.* Khronika ukrainskoho radio i telebachennia v konteksti svitovoho audiovizualnogo protsesu / I. H. Mashchenko. – K. : «Ukraina». – 2005. – 381 s.

10. *Sashchuk H. M.* Vstup do spetsialnosti : televiziina zhurnalistyka : Navch. posib. / H. M. Sashchuk. – K. : Hramota, 2010. – 184 s.

11. *Cvik V. L.* Televizionnaja zhurnalistyka: ucheb. Posobie dlja studentov vuzov / V. L. Cvik. – 2-oe izd. Pererab.I dop. – M.: JuNITI-DANA, 2011. – 495 s. – (Serija «Mediaobrazovanie»).

12. *Istoriia ukrainskoho telebachennia: pershyi efir : mater. nauk. kolokviumu, [K., 17 lystop. 2010 r.] / KNU imeni Tarasa Shevchenka, In-t zhurnalistyky, Teleradioklub ; za zah. red. V. V. Rizuna ; peredm. ta uporiad. V. V. Hoian. – K. : Yevropeyskiy universytet, 2011. – 126 s.*

13. *Shorina A. Iu.* Avtorske telebachennia: zhanrovi formy ta riznovydy : avtoref. dys. ... kand. nauk iz sots. komunik. 27.00.04 / A. Shorina. – 2008. – 19 s.

14. *Andriushchenko M. Iu.* Rol veduchoho u tvorenii efektyvnoi telekomunikatsii [Electronic resource] / M. Iu. Andriushchenko // Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky. – Reference: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzizh/2011_43/Andrius.pdf.

15. *Nahorniak M.* Informatsiine movlennia Natsionalnoi radiokompanii Ukrainy : monohrafiia / M. Nahorniak. – K. : Vydavnytstvo LVK, 2008. – 132 s.

16. *Shalman T. M.* Osnovni etapy rozvytku telebachennia za chasiv stanovlennia nezalezhnosti Ukrainy / T. M. Shalman // Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky. Tom 43. – 2011. Kvitén—cherven. – S. 36–41.

17. *Voitko S. V.* Menedzhment u telekomunikatsiia : navch. posib. / S. V. Voitko, K. P. Anhelov ; za nauk. red. V. H. Heramsymchuka. – K. : Znannia, 2007. – 295 s.

18. *Hoian V.* Vektory doslidzhennia istorii ukrainskoho telebachennia / V. Hoian // Istoriia zhurnalistyky: navchalno-metodychne zabezpechennia, teoretychni ta praktychni znannia i navychky : mater. «kruhloho stolu» mizhnar. nauk.-prakt. конф. «Metodolohichne zabezpechennia pidhotovky zhurnalistykykh kadriv u protsesi rozderzhavlennia mas-media ta stvorennia systemy suspilnykh ta hromadskykh ZMI», [m. Kyiv, 24–25 trav. 2007 r.] / In-t zhurnalistyky KNU imeni Tarasa Shevchenka. – K. : In-t zhurnalistyky, 2007. – S. 48–51.

19. *Oliinyk V.* Muzyka na TB: yak use pochyhalosia... Anatolii Bondarenko: «Dlia hliadacha 1990-kh bulo neabyiakoiu eiforiieiu pobachyty kontsert Maikla Dzheksona chy Eltona Dzhona» / V. Oliinyk // Telekrytyka – Electronic resource. – Reference: <http://www.telekritika.ua/daidzhest/print/87082>. – Screen name.

20. *Temekh N. D.* Ukrainske telebachennia i problemy formuvannia dukhovnosti molodi : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk. / N. D. Temekh. – Lviv, 2005. – 21 s.

Подано до редакції 16. 04. 2015 р.

Гоян В. В., Захарс Т. А.

Информационно-развлекательный тип вещания Украины: история становления.

РЕФЕРАТ. В статье осуществлена попытка анализа информационно-развлекательных программ Украины в период с 1985 г. до сегодняшнего времени. Кроме того, авторы предлагают исторически рассматривать этот тип вещания через особенности ведущих.

Ключевые слова: ведущий, информационно-развлекательные программы, масс-медиа, телевидение.